

Ion Marian Croitoru, Sebastian Moldovan
(coordonatori)

Pentru o medicină creștină

In honorem Pavel Chirilă, cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Cuprins

† TEOFAN, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, <i>Doctorul Pavel Chirilă, un apostol al medicinei creștine</i>	7
Ion Marian Croitoru, Sebastian Moldovan, <i>Introducere</i>	9

I. PERSONALIA

† Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, <i>Prof. Univ. Dr. Pavel Chirilă. Un apostol al lui Hristos – mărturisitor în lumea științelor medicale și neobosit ostenitor în slujba oamenilor</i>	25
Obștea Mănăstirii Nera, <i>Domnul Doctor Pavel Chirilă – Ctitorul și Bunicul Nerei</i>	28
Pr. Vasile Gordon, Irina Gordon, <i>Doctorul Pavel Chirilă – ctitorul binefăcător</i>	31
Pr. Mihai Valică, <i>Pavel Chirilă între misiunea științei medicale, activitatea misionar-catehetică, medical-creștină, filantropică și de atitudine hristică în Biserica Ortodoxă Română</i>	37
Andreea Preda, <i>Christiana/Naturalia/Sf. Irina. Pagini ale unei viitoare cronici</i>	48
Pr. Constantin Pătuleanu, „ <i>Domnul Doctor</i> ”	58
Arhim. Mihai Stanciu, <i>Doctorul și misiunea lui socială. Profesorul Pavel Chirilă, un apostol creștin între medici</i>	61
Ilie Bădescu, <i>Profesor și fondator al „Medicinei creștine”: Dr. Pavel Chirilă</i>	66
Corneliu D. Zeană, <i>Prietenul meu, Pavel Chirilă</i>	70
Emilia-Maria Sorescu, <i>Pavel Chirilă – medicul creștin în fața vieții și a morții</i>	72
Mirela Gherman-Căprioară, <i>Profesor Dr. Pavel Chirilă – simbol al medicinei creștine</i>	81
Cristela Georgescu, <i>Doctorul sufletelor noastre</i>	83
Mircea Tudor, <i>Omul și doctorul</i>	87
(†) Răzvan Codrescu, <i>Dr. Pavel Chirilă – O icoană vie a medicinei creștine</i> ...	89
Ștefan Nicolae, <i>Un prieten: Doctorul Pavel Chirilă</i>	94
Mihaela Șerbulea, <i>Recunoștință Domnului Doctor</i>	101
Marcel Bouroș, <i>Pavel al nostru!</i>	104

II. BIOGRAFICE

<i>Șapte convorbiri de seară cu doctorul și profesorul Pavel Chirilă</i>	107
<i>Pavel Chirilă – Educație, activitate profesională și operă științifică</i>	168

III. SPIRITUALITATE ȘI MARTIROLOGIE

† Gurie Georgiu, Episcopul Devei și Hunedoarei, <i>Reducția omului la inteligență și la necesități – o eroare a timpurilor noastre</i>	191
† Macarie Drăgoi, Episcopul ortodox român al Europei de Nord, <i>Sfânta Suniva a Norvegiei</i>	201
† Sofian Brașoveanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei și Luxemburgului, <i>Martiriul – mărturie de credință și iubire și cale de îndumnezeire</i>	207
(†) Pr. Gheorghe Metallinós, <i>Ortodoxia ca terapie</i>	227
Pr. Vasile Mihoc, <i>Filantropia</i>	237
Diac. Ionel Ungureanu, <i>Date ale teologisirii Părintelui Sofronie – întemeierea antropologică</i>	253
Corinna Delkeskamp-Hayes, <i>Martiriul. Dificultatea confruntării păcatului</i>	268

IV. MEDICINĂ CREȘTINĂ ȘI BIOETICĂ

† Nicolae, Mitropolit de Mesoghéa și Lavreotica, <i>Bioetica și omul</i>	299
Pr. Picu Ocoleanu, „ <i>Ultimul om</i> ” sau <i>Invitație la o depășire a bioeticii</i>	312
Daniel B. Hinshaw, Jane Carnahan Hinshaw, „ <i>Scumpă este moartea Cuvioșilor Săi</i> ”. <i>Reflecții asupra creștinismului ortodox și a mișcării hospice</i>	322
Vasile Astărăstoae, <i>Medicină și creștinism</i>	332
Mircea Gelu Buta, <i>Despre medicina creștină</i>	359
Adrian Opre, <i>Reconsiderarea utilității psihoterapeutice a practicilor creștin-ortodoxe</i>	362
Florina Nicolae, <i>Spirala vindecării</i>	380
Ion Marian Croitoru, <i>Adevăr și cercetare. Mărturii ale unui laureat Nobel privind diverse aspecte ale Bioeticii. Reflecții în lumina Ortodoxiei</i>	389
Sebastian Moldovan, <i>Viața ca bios și perspectivele bioeticii</i>	429
Lista autorilor	453

V. ARHIVĂ FOTOGRAFICĂ

<i>Imagini, secvențe, atitudini din viața și activitatea Domnului Doctor Pavel Chirilă</i>	457
--	-----

Doctorul Pavel Chirilă, un apostol al medicinei creștine

† TEOFAN, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Personalitatea doctorului Pavel Chirilă e greu de cuprins în doar câteva pagini. Fiecare dimensiune a vieții sale ar merita un volum aparte. Și fiecare volum ar cuprinde, cu siguranță, multe aspecte ziditoare și încurajatoare pentru creștinul de azi.

Se cuvine să vorbim mai întâi despre Pavel Chirilă ca soț și ca tată. A avut binecuvântarea de a-i fi alături o soție, doamna doctor Maria Chirilă, care nu doar l-a susținut în activitatea sa medicală sau filantropică, ci ea însăși a fost o vrednică lucrătoare în aceste domenii. O creștină jertfelnică, cu duh mărturisitor, care se odihnește acum întru bucuria Domnului. Au rămas să-i continue lucrarea două fiice, ambele îmbrățișând domeniul medicinei, una dintre ele dând naștere la zece copii! Așadar, o familie binecuvântată, un model pentru generațiile de astăzi.

Mai puțin cunoscut de către publicul larg este poate faptul că doctorul Pavel Chirilă se numără printre ctitorii de la patru mănăstiri: la Christiana din București, la Nera (Caraș-Severin), la Dobric (Bistrița-Năsăud), precum și la cea de la Râpa Robilor (Aiud). A colaborat îndeaproape cu multe măicuțe pe care le-a pregătit și îndrumat în activitatea de medic sau de asistentă medicală. Convingerea sa a fost dintotdeauna că slujirea de monahie se poate îmbina și cu aceea de om dedicat slujirii bolnavilor.

În domeniul medical, doctorul Pavel Chirilă excelează. Este membru fondator și președinte al Asociației Filantropice Medical-Creștină „Christiana”, care a ajuns, în timp, să aibă numeroase multe filiale în țară (școli postliceale sanitare pentru personalul laic și monahal). A înființat primul spital cu abordare asumat creștină din România, tot cu numele Christiana, la București. Aici, printre alții, au primit îngrijire, în ultima parte a vieții, Petre Țuțea și Părintele Dumitru Stăniloae. O altă împlinire de mare folos o reprezintă Fundația și Hospice-ul „Sfânta Irina” din Voluntari, unde există și o biserică, sau Centrul Medical „Naturalia” din aceeași localitate.

Doctorul Pavel Chirilă a insistat mereu asupra dimensiunii creștine a actului medical: „Cercetarea bolnavului se face cu rugăciune, sfială, îngrijorare, respect,

solicitudine maximă, uimire duhovnicească”. Întotdeauna a dat mărturie că există o strânsă legătură între vindecarea trupească și cea sufletească, având convingerea că „actul medical este un act eclezial, căci în bolnav suferă Hristos, în doctor lucrează Hristos”. Faptul că a avut o preocupare permanentă pentru persoanele cu boli incurabile, mai ales în fază terminală, ni-l arată pe doctorul Pavel Chirilă având un caracter puternic, un suflet de o mare generozitate și, nu în ultimul rând, un creștin conștient că nu se poate trăi duhovnicește dacă nu ai mereu „gândul la moarte”.

Preocupările doctorului Pavel Chirilă se regăsesc și în numeroasele sale cărți și studii publicate. Activitatea editorială este însă mult mai amplă, dacă e să amintim aici faptul că a fondat Editura Christiana pentru a încuraja publicarea de texte esențiale și de mare actualitate pentru creștinul de azi.

Chipul doctorului, filantropului, ctitorului, editorului Pavel Chirilă trebuie completat și cu activitatea sa ca profesor, ca mentor pentru multe generații. A fost cadru didactic la Facultățile de Teologie din Craiova și din Iași, fiind unul dintre fondatorii „Centrului pentru Studii de Teologie Aplicată” de la Craiova.

Nu în ultimul rând, se cuvine să evidențiem dimensiunea misionară și activitatea sa publică. Doctorul Pavel Chirilă e unul dintre acei puțini oameni capabili să lupte pe mai multe fronturi deodată. Vocea sa a fost adesea o adevărată sirenă de alarmă declanșată atunci când apăreau probleme în domeniile medical, politic și chiar bisericesc. A luptat mereu pentru sănătatea trupească și sufletească a acestui neam, pentru păstrarea familiei în coordonatele sale firești, pentru ca alimentația și actul medical să pună mai presus de toate persoana umană, iar nu interesele economice sau politice.

Fire caldă și fermă deopotrivă, copleșitor prin prezența sa blândă și tăios în atitudinea de trâmbiță, doctorul Pavel Chirilă a legat, de-a lungul vieții, multe prietenii de suflet. Între cei mai apropiați i-au fost Petre Țuțea, Maica Siluana Vlad, frații Mihoc, dar și alte personalități ale vieții creștine. De când l-am cunoscut, l-am îndrăgit și apreciat, iar nu o dată i-am cerut eu însumi câte un sfat cu privire la anumite frământări.

Poate că nu întâmplător a rânduit Domnul ca să poarte un nume apostolic (Pavel). Precum odinioară „apostolul neamurilor”, prin analogie și, desigur, păstrând cuvenitele proporții, și doctorul Pavel Chirilă ar fi îndreptățit să spună acum, când a depășit pragul celor 75 de ani de viață: „m-am ostenit (...) nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine” (*I Corinteni* 15, 10).

Binecuvântăm, cu multă recunoștință, această lucrare dedicată doctorului Pavel Chirilă! Alături de atâția prieteni și oameni dragi, îi doresc și eu har și sănătate de la Dumnezeu, cu spor înnoit în lucrarea sa împlinită cu demnitate, credință statornică și dragoste jertfelnică.

Introducere

Ion Marian Croitoru,
Sebastian Moldovan

Cineva a numit religia și medicina „cele mai importante instituții ale omenirii”¹. Și pe bună dreptate, dacă ținem cont că acestea cumulează și sistematizează experiența și cunoașterea pe două dimensiuni inseparabile și ireductibile ale condiției umane, transcendența și imanența. Specializarea lor ca discipline, tehnici și dispozitive de cunoaștere și acțiune nu înseamnă însă că fiecare ar deține exclusivitatea competenței în una dintre ele. Deopotrivă supuse imanenței/contingenței și transcendenței, religia și medicina adresează și manifestă în modalități specifice universul comun al existenței noastre, ca persoane și comunități.

Putem înțelege mai bine ceea ce este comun și ceea ce este propriu fiecăreia, dacă identificăm pe axa imanenței patru dimensiuni antropologice constitutive, și anume, dimensiunile somatică, psihică, socială și spirituală sau duhovnicească. În mod obișnuit, medicinei și religiei le sunt atribuite, ca domenii de competență, prima, respectiv, ultima dintre aceste dimensiuni, cele intermediare fiind lăsate altor domenii (psihologia, sociologia). Este tot mai evident însă că, oricât de mult s-ar focaliza medicina asupra proceselor și funcțiilor biologice, acestea se desfășoară într-un organism care integrează și funcții psihologice și semantice, organism integrat, la rândul său, într-un anumit corp social, iar această integrare multiplă implică relații cauzale reciproce între toate dimensiunile amintite. La rândul său, religia - cu referință particulară, o avem aici în vedere pe cea creștină, teistă și creaționistă² - chiar dacă a fost și este preocupată direct de factorul conștient și responsabil al existenței care este „omul lăuntric”, cuprinde statutul

¹ Jeff Levin, *Religion and Medicine: A History of the Encounter Between Humanity's Two Greatest Institutions*, Oxford University Press, 2020.

² Desigur, folosim termenul „religie” ca manifestare creștină proprie unei confesiune creștine sau alteia, altfel spus, ca fapt religios creștin, dar care se cuvine să fie în conformitate cu învățătura Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos. Însă această învățătură ne-a fost și ne este transmisă prin cele două organe ale Revelației dumnezeiești, *Sfânta Scriptură* și *Sfânta Tradiție*, primite și perpetuate în Biserica cea „una”. De aceea, Ortodoxia, raportată la Biserica cea „una”, nu este o religie printre alte religii, ci un mod concret de viață, care îl conduce pe om la trăirea vieții sfânt-duhovnicești, adică la trăirea stărilor de curățire, luminare și îndumnezeire, ceea ce înseamnă atingerea menirii sale pe pământ.

și destinul omului ca întreg, suflet și trup, indivizi și familii, neamuri și pleromă, vii și mutați la cele veșnice.

Așadar, oricât de specializate ar fi, medicina și religia oferă, în principiu, două versiuni complete de antropologie fundamentală, diferența dintre ele fiind dată de perspectiva din care este privit omul. În timp ce religia îl descoperă revelațional, din perspectiva transcendenței (ca o teantropologie), medicina, care s-a ivit și a coabitat, de-a lungul timpului, nu doar cu religia, ci și cu magia, a adoptat perspectiva radical imanentă a raționalismului, naturalismului, empirismului și pozitivismului, caracteristice științei moderne, recuzând orice fenomen neîncadrabil în această grilă epistemologică. Cu toate că experiența cotidiană este saturată de ignoranță, inexplicabil și de alte forme ale incertitudinii, ea a optat să se delimiteze de orice necunoscut al omului. Nu cumva și de omul însuși ca „*acest necunoscut*”? Cum a remarcat cineva, limbajul medical recunoaște limitele proprii cunoașterii printr-o serie de termeni considerați științifici, precum „placebo”, „idiopatic” sau „spontan”, în schimb, termeni precum „minune”, „credință” sau „har” sunt refuzați, tocmai pentru că acești termeni, în recunoașterea necunoașterii, exprimă o cunoaștere supra-naturală³.

Și totuși, după ce mai bine de un secol, în contextul intelectual al secularizării și al scientismului, lumea medicală în ansamblu a îmbrățișat o atitudine peiorativă față de religie - considerată vetustă, lipsită de veridicitate și, mai pragmatic, un factor care nu poate influența decât negativ mentalitatea și comportamentul oamenilor față de sănătate -, revirimentul public al religiozității⁴ și răspândirea pluralismului cultural, inclusiv în domeniul științelor omului, petrecute începând cu ultimele două decenii ale secolului trecut, au relansat și interesul față de raportul dintre medicină și religie. Cercetarea tot mai sistematică a corelației dintre religiozitate, spiritualitate și diverse aspecte ale sănătății, bolii și însănătoșirii scoate la iveală, în pofida vechii prejudecăți, un patern în general favorabil religiei: credințele, practicile și experiențele religioase tind să contribuie pozitiv la sănătate - fizică și mintală -, însănătoșire și longevitate pe tot parcursul vieții⁵.

³ Jacalyn Duffin, *Medical Saints. Cosmas and Damian in a Postmodern World*, Oxford University Press, 2013, pp. 165-166.

⁴ Sau al faptului religios, vezi I. Croitoru, „Religious Education is a Human Right and the Search for the Truth a Vital Need”, în 2nd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts, SGEM 2015, *Anthropology, Archaeology, History and Philosophy, Conference Proceedings*, Book 3, 26 Aug. - 01 Sept., 2015, Albena, Bulgaria, pp. 91-98.

⁵ Cu titlu ilustrativ, în domeniul sănătății mintale, cercetările dovedesc că religiozitatea este corelată pozitiv, adică are o influență benefică asupra stării psihologice de bine, satisfacției vieții, stimei de sine, funcțiilor cognitive, capacității de rezistență (coping, reziliență) și este corelată negativ, adică are o influență diminuantă asupra mâniei, anxietății, sentimentului de singurătate,

Dincolo de domeniul cercetării, încă modest, translatarea acesteia în context clinic, prin integrarea religiozității și spiritualității în actul medical, rămâne, deocamdată, o perspectivă îndepărtată, cu câteva excepții notabile. Integrarea a început, inegal, în domeniul îngrijirilor paliative, al asistenței medicale, al medicinei de familie, al geriatriei și al sănătății mintale (psihiatrie, psihoterapie), cu alte cuvinte, tocmai în puținele domenii în care „centrarea pe pacient/persoană”, reprezentând unul dintre dezideratele reorientării spre integrare a medicinei înseși, de pildă, prin modelul bio-psiho-social, face progrese semnificative. Cel mai avansat în acest sens este domeniul îngrijirilor paliative, unde, în virtutea conceptului de „durere totală”, relația cu pacientul este încredințată unei echipe multidisciplinare, formată cu pondere egală din medic, psiholog, asistent social și preot. În celelalte cazuri, este acceptată nevoia unei „competențe culturale” a personalului medico-sanitar, cu un aport în mai buna înțelegere și comunicare cu pacientul și aparținătorii, precum și referirea pacientului, eventual, la un „expert” în domeniul religiozității sau spiritualității sale⁶.

În România, unde cercetarea de acest tip este aproape absentă, un aport semnificativ la colaborarea dintre medicină și religie a fost realizat din inițiativa Bisericii Ortodoxe, în special prin activitatea preoților misionari în unitățile

depresiei și riscului suicidar; în domeniul sănătății fizice, influența este, pe de o parte, benefică asupra percepției personale privind starea de sănătate, funcționării fizice, imunității, regimului alimentar sănătos, iar pe de altă parte, este diminuantă asupra dizabilității, spitalizării, riscului de boli cardio-vasculare și comportamentelor de risc pentru sănătate (de pildă, fumatul, alcoolismul); de asemenea, religiozitatea este corelată cu un risc mai scăzut de mortalitate, atât generală, prin orice cauză, cât și prin cauze specifice (de exemplu, boli circulatorii, respiratorii). Stabilirea factorilor, a căilor de influență și a mecanismelor bio-psiho-sociale cauzale implicate în aceste corelații face obiectul unor cercetări foarte diverse, complexe și, uneori, controversate. Dintre factori, în prim plan apar practicarea rugăciunii (personale și de cult), a auto-controlului, a iertării și a grijii față de semenii, un rol mediator semnificativ fiind atribuit interacțiunilor sociale specifice ale comunităților religioase. De asemenea, atât prin comportamentul individual, cât și prin formele de organizare și implicare socială (în special ca actor major în domeniul asistenței sociale), religia a devenit recunoscută ca un determinant social important în domeniul sănătății publice. Să mai notăm ca deosebit de semnificative rezultate pozitive ale credințelor și practicilor religioase asupra personalului medical. Pentru cercetările dedicate acestui subiect, se pot consulta H. G. Koenig, D. King, and V. B. Carson (eds.), *Handbook of religion and health*, 2nd ed., Oxford University Press, 2012; M. Cobb, C. Puchalski, and B. Rumbold (eds.), *Oxford textbook of spirituality in healthcare*, Oxford University Press, 2012; C. Cook (ed.), *Spirituality, theology and mental health: Multidisciplinary perspectives*, SCM Press, 2013; E. L. Idler (ed.), *Religion as a social determinant of public health*, Oxford University Press, 2014; S. Loue, *Handbook of religion and spirituality in social work practice and research*, Springer, 2017.

⁶ A se vedea importantul volum P. S. Richards, A. E. Bergin (ed.), *Manual de psihoterapie și diversitate religioasă*, Editura Christiana, 2014.

spitalicești, dar și prin importante contribuții de ordin material și administrativ. În timp ce această colaborare se desfășoară în cadre paralele, strict delimitate și ierarhizate profesional, o încercare singulară de a realiza o integrare propriu-zisă, atât în relația personală terapeutică, cât și în cadrul instituțional, o reprezintă modelul de „medicină creștină” promovat de către Doctorul Pavel Chirilă și regretata Doamnă Doctor Maria Chirilă († 2007). Ceea ce propune acest model, ca demers integrativ novator, este nu doar recuperarea dimensiunii spirituale de către medicină și completarea modelului ei bio-psiho-social existent, concomitent cu revalorificarea tezaurului de cunoștințe tradiționale despre viața sănătoasă în armonie cu Divinitatea și natura, ci și recuperarea de către Biserică a vocației ei terapeutice în spațiul și la scara vieții publice, atât prin membrii ei care practică medicina ca profesioniști, cât și prin instituții și servicii de tip filantropic-medical, după exemplul, desigur actualizat, al renumitului centru înființat de către Sfântul Vasile cel Mare în Cezareea Capadociei⁷.

Timp de trei decenii, Doctorul Pavel Chirilă și colaboratorii săi apropiați au inițiat și animat un număr impresionant de proiecte de ordin instituțional: biserici, mănăstiri, asociații și fundații filantropice, centre medicale și de îngrijiri paliative, programe educaționale sanitare, editură, publicații și evenimente științifice naționale și internaționale, toate menite nu doar să pună în practică idealul generos enunțat, pentru binele numeroșilor beneficiari direcți și indirecti ai acestor proiecte, ci și să constituie modele de bună practică, apte să determine o schimbare de mentalitate și atitudine generală în lumea medicală și cea bisericească deopotrivă, schimbare indispensabilă pentru acceptarea și realizarea dezideratelor medicinei creștine la nivel național, spre binele pământesc și ceresc al întregului popor român.

În ceea ce îl privește, pe lângă activitatea neobosită dedicată acestor proiecte, adăugată la activitatea didactică universitară și cea propriu-zis medicală curentă, Doctorul Pavel Chirilă s-a implicat public, ori de câte ori a fost nevoie, pentru a apăra și promova sănătatea corpului social și cultural al națiunii, militând pentru legi și norme de conviețuire și educație bazate pe respectarea valorilor creștine fundamentale, definitorii pentru identitatea și dăinuirea neamului românesc.

Binecuvântarea împlinirii de către Domnul Doctor a vârstei de șaptezeci și cinci de ani am considerat că este și un prilej fericit pentru a recunoaște și omagia, printr-un volum academic aniversar, o viață și o activitate dedicate, în și prin iubire, lui Dumnezeu și semenilor.

⁷ Pentru numeroasele lucrări dedicate de către cel evocat acestui concept, a se vedea lista publicațiilor din cap. „Pavel Chirilă – Educație, activitate profesională și operă științifică” (infra).

Descrierea volumului

O serie de distinși prieteni, colaboratori și discipoli ai Domnului Doctor Pavel Chirilă au răspuns cu interes invitației de a participa la realizarea acestui volum, iar contribuțiile lor au fost grupate în *cinci secțiuni tematice*.

Prima secțiune, consacrată în mod obișnuit personalității celui omagiat, se deschide cu un cuvânt din partea Preasfințitului Părinte Lucian al Caransebeșului, eparhia de care aparține Domnul Doctor Chirilă prin obârșii și prin două dintre cele mai importante realizări ale sale, Mănăstirea *Sfânta Cuvioasă Parascheva* și Centrul de Recuperare Oncologică, ambele în localitatea în care s-a născut, Slatina Nera. Preasfinția Sa subliniază vocația de „împreună-lucrător cu Dumnezeu (*I Corinteni* 3, 9)”, ca mărturisitor al Mântuitorului Iisus Hristos în lumea medicală și în spațiul public românesc, deopotrivă prin activitatea profesională și prin cea de ctitor al mai multor așezăminte medical-filantropice.

Obștea Sfintei Mănăstiri din Nera evocă, în continuare, cu grațitudine și prețuire, contribuția ctitorului ei nu doar prin inițiativă și suport material, ci mai ales prin inițierea acestei comunități de viață îngerească în lucrarea medical-filantropică, maicile de aici dedicându-și cea mai mare parte din ascultările lor pregătirii de produse și tratamente naturiste în Laboratoarele Nera Plant, precum și ajutorării unor semeni bolnavi de cancer sau a unor persoane nevoiașe prin Fundația Bio Nera.

Părintele Profesor Vasile Gordon și Doamna Preoteasă Irina Gordon ne prezintă o serie de amintiri despre întâlnirea cu Domnul și Doamna Doctor Chirilă, în ultimii ani ai perioadei comuniste și colaborarea din primii ani de libertate, pentru înființarea celei dintâi asociații medicale creștine din țara noastră, Asociația *Christiana*, și a clinicii medicale omonime din București.

Urmează contribuția Părintelui Mihai Valică, un perseverent prieten și susținător al Domnului Doctor Pavel Chirilă, care trece în revistă, sintetic, principalele sale realizări, caracterizându-l a fi, deopotrivă, „om de știință și om al lui Dumnezeu”. De asemenea, Părintele Valică subliniază și conceptele fundamentale ale viziunii Domnului Doctor Chirilă, cel de medicină creștină și cel de filantropie diaconală, dar nu rupte de Biserică, ci încadrate în lucrarea ei sacramentală, din moment ce „lucrarea medicală și slujirea filantropică a aproapeului” sunt „îmbisericite”, adică întemeiate sinergetic pe „Sf. Liturghie [...] ca un mod firesc de a trăi misionar în Biserica lui Hristos și în lume (p. 47)”.

La început ca discipol, apoi colaborator apropiat, Doamna Preoteasă Andreea Preda (Băndoiu) contribuie la filele cronicii din perioada marilor proiecte, prin

rememorarea cunoașterii, apropierii și, ulterior, conlucrării cotidiene, științifice și administrative, cu Domnul Doctor și familia sa, în primul rând cu regretata Doamnă Doctor Maria Chirilă, cu fiicele Lavinia și Mădălina, dar și cu familia mai largă a „christianiștilor” (membrii Asociației); sunt evocate persoane cu un rol important în eforturile și realizările proiectelor Christiana, Naturalia, „Sfânta Irina” și Fundația Aiud, precum Părinții Constantin Voicescu, Constantin Mihoc și Zosima Baranyi, monahiile Hristofora, Tavita și Anastasia, Profesorul Ilie Bădescu, regretatul scriitor Răzvan Codrescu, maestrul Dan Puric.

Părintele Profesor Constantin Pătuleanu ne oferă o mărturie despre întâlnirea cu Domnul Doctor Pavel Chirilă în activitatea sa universitară, ca profesor și prodecan la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova, dar și într-un moment de cumpănă și intervenție divină miraculoasă din viața sa, iar Părintele Arhimandrit Mihail Stanciu se apleacă asupra simbiozei dintre vocația medicală și cea filantropică, după modelul și în virtutea lucrării Mântuitorului Iisus Hristos, subliniind, totodată, rolul decisiv pe care îl joacă personalitatea terapeutului în restaurarea legăturii bolnavului cu Dumnezeu, în vederea vindecării sale sufletești și trupești. La rândul său, Profesorul și Academicianul Ilie Bădescu, alt fiu renumit al Banatului montan, pune în evidență conceptul și practica medicinei creștine, inițiate și promovate la noi în țară de către Doctorul Chirilă, ca un demers cu rădăcini străvechi și, în același timp, de cea mai stringentă actualitate, care, împreună cu alte științe, precum ecogenia, noologia și bioetica, caută să valorifice înțelepciunea inspirată a modurilor tradiționale de credință și viață, pentru a reorienta civilizația noastră spre ieșirea din impasul antropologic și ecologic în care tocmai se adâncește.

Evocările continuă cu alți trei universitari. Cunoscutul medic și scriitor Corneliu Zeană îi dedică vechiului coleg și prieten o vie amintire a anilor petrecuți împreună la Spitalul de Urgență Floreasca și a simpatiei comune pentru cauza celor persecutați de regimul comunist. Profesoara asistent-social Emilia-Maria Sorescu îmbină date biografice detaliate cu puternice amintiri personale de la Craiova și identifică în personalitatea omului Pavel Chirilă ceea ce numește „nootipul bătrânului”: „înțelepciunea, împăcarea cu Dumnezeu, cu sine, cu viața, cu ceilalți, cu lumea, seninătatea în fața morții, asumarea propriei vieți ca drum de la chip la asemănare, ajungând la o cunună de virtuți și la depozitarea unei cunoașteri vii, integrate și roditoare (p. 73)”. Doamna Profesoară Mirela Gherman-Căprioară subliniază rolul Domnului Doctor în dezvoltarea serviciilor adresate bolnavilor oncologici, nu numai prin promovarea îngrijirilor paliative, ci și prin servicii de recuperare unice deocamdată în țara noastră. La rândul lor, Cristela Georgescu, educator de sănătate și nutriție, și Mircea Tudor, inventator, evidențiază, din variatele ipostaze în care l-au întâlnit și cunoscut pe Domnul Doctor, omul în

care bunătatea își descoperă realitatea, deopotrivă firească și eficientă, ca lucrare spre binele semenului.

Diplomatul și poetul Ștefan Nicolae face anamneza unei prietenii durabile și admirabile. Pornită, ca în atâtea alte cazuri, de la o întâlnire clinică, relația dintre familia autorului și familia doctorului Pavel Chirilă s-a construit pe afinitățile elective manifestate în ultimul deceniu al regimului comunist și în perioada de ecloziune, plină de oportunități și de dificultăți, adusă de căderea acestuia. Din îndepărtata Yokohama, Mihaela Șerbulea, doctor în medicină și profesor de medicină tradițională, complementară și integrativă, evocă cu emoție și recunoștință influența decisivă pe care a avut-o asupra formării sale întâlnirea cu soții medici Maria și Pavel Chirilă.

Regretatul scriitor Răzvan Codrescu († 13 septembrie 2021) creionează profilul moral-spiritual al Doctorului Chirilă și recapitulează admirabilele realizări profesionale pe două direcții majore ale activității sale, medicina creștină și cultura memoriei, ambele încununare de ctitorii bisericești și monahale reprezentative (în București, Voluntari, Slatina Nera, Dobric, Aiud). Marcel Bouroș, un entuziast antreprenor creștin ortodox, încheie periplul evocărilor reamintind-ne că numele este omul, cum spuneau cei vechi (dar vezi și *Matei* 16, 18); avem și noi, românii de azi, în Pavel Chirilă un „Pavel al nostru (p. 104)”, un promotor exemplar al apostolatului laic pe care se cuvine să-l urmăm cu toată stăruința, punându-ne în slujba iubirii de Dumnezeu, de neam și de semeni, așa cum a făcut-o Domnul Doctor în întreaga sa viață.

Secțiunea a doua este dedicată datelor biografice ale Domnului Doctor Pavel Chirilă și cuprinde două contribuții. Prima dintre ele reprezintă un amplu și admirabil interviu serial, pe care Nicoleta Sturzu și Ion Marian Croitoru l-au luat Doctorului Chirilă într-o convorbire prelungită de-a lungul a șapte episoade. Bogat în amintiri despre familia de origine și anii de formare, despre activitate profesională din perioada comunistă și, mai cu seamă, despre cele mai importante proiecte din perioada ulterioară, componente ale impresionantului edificiu pe care inițiatorul lui l-a denumit „medicina creștină”, interviul reprezintă un adevărat testament spiritual al unui om cu așezare și convingeri creștine ortodoxe, care a căutat în mod exemplar să deslușească și să își însușească, „întru cunoștință și simțire (*Filipeni* 1, 9)”, ceea ce el însuși numește aici „lucrarea lui Dumnezeu în Medicină (p. 166)”.

O listă, fără pretenția de a fi exhaustivă, a activităților de ordin științific ale Domnului Doctor realizată de către fizicianul Nicoleta Sturzu, abnegată ucenică și colaboratoare a dânsului, completează și încheie această secțiune.

Secțiunea a treia grupează două teme întâlnite în *Sfânta Tradiție* a Bisericii, preluate și de către Doctorul Chirilă în preocupările sale, anume spiritualitatea